

Велко Милоев

Тополата

Вътрешният двор ми приличаше на огромен аквариум, от който са източили водата – също така херметично затворен между къщите и също тъй пуст. Линееща трева с разхвърляни празни бутилки – корабкрушенци по балконите са им поверили може би послания за помощ, но те не са отплавали, някой е извадил писмата и се е посмял, обаче кой ли е бил, щом вратите, водещи от тъмните стълбища към двора, отдавна са заключени. Разкъсани вестници с избеляло време. Счупената детска люлка болезнено е замръзнала извън точката на своето равновесие, отблъсната от нечия небрежна ръка – сякаш времето е спряло в онзи миг, ръждата светкавично е вкочанила ставите ѝ, защото в този двор са ставали странни неща с времето от момента, в който хората са го оставили само на себе си, до минутата, когато, отчаяно да се плиска между зидовете на двора, времето е намерило безброй пролуки и е изтекло, а двортът е останал като дъно на аквариум, покрито с мръсните следи на отминалия живот.

Или друга метафора – този двор е като стара порцеланова чаша. На дъното е утайката, дълбока десетки години, всичко е падало на дъното и бавно се е разлагало – звуци и цветове, ревът на реактивните самолети и сенките на уплашени птици, уплашените думи, подхвърляни между балконите от уплашени мъже и жени, отблясъците на далечните залези, уловени от стъклата на горните етажи, захвърляни от прозорец в прозорец – от стъкло в стъкло, докато червеното слънце достигало дъното, където всичко се стопява. Тънки пластове от звездно небе са покривали горещата тиня на летни следобеди. В дълбините на утайката се е размесвало това, което е било после, с това, което е било преди, а преди, преди онзи миг, когато страхът зад пердетата най-сетне е намерил отчайващото си оправдание, понякога от стаята с балкона и вечно празния стол люлка идвали плачещите звуци на едно разстроено от самотата пиано. Музиката се стичала на тънки струйки в процепа под вратата, падала на кристални капки в застоялото блато от тишина на двора, разрухата на близкия край бавно пълзяла нагоре по сивите къщи, тънките филизи на отчаянието плъпвали по фасадите, обвивали железните парапети на балконите. Ръждивите петна по метала бяха разсейките на едно злокачествено израждане на вещите в отровния въздух на човешко отсъствие. Дали тогава или едва сега напуканите саксии са се превърнали в урни, съхранили тленния прах на обречената земя, а голите стени, слепите калкани са престанали да бъдат вечни платна, по които животът рисува силуети на птици и сенки от облаци. Сега по калканите рисуваше само разрухата, напукваше се и се лющеше кожата на къщите трупове и отдолу

разцъфтяваха червени рани. Разрухата вече бе достигнала покривите, мътеше мъртви стогодишни яйца в гнездата на птиците, преливаше над керемидите, стенеше в изтънелите като станиол водосточни тръби в своя път обратно надолу, в един отчайващ кръговрат. Но най-страшни бяха празните прозорци, черни като очила на слепец, като фотоплаки, запечатали ужаса на последния миг и потъмнели от блясъка на неутронните взривове.

Само тополата беше жива.

По дяволите, откъде се бе взела тук и сега тополата – в този двор, в този свят, в който всички тополи бяха мъртви, длъжни бяха да бъдат мъртви? И все пак тя беше тук, в най-безнадеждния ъгъл на двора, между една мрачна фасада и два голи калкана. Аз я виждах добре от прозореца на моята стая – същото като стаята, в която съм се родил, и тъй удивително като нейното присъствие в двора бе може би само моето присъствие в тази част на пространството или в измерението, или както и да се нарича това, в което се намирах – свят, абсолютно еднакъв със света, от който бях дошъл, във всички детайли, освен най-важното. Той беше мъртъв. Беше преминал мигът, когато разумът, превърнал се в свое отрицание, е пуснал неудържимата машина на разрухата. Този свят бе отражение на нашия в кривите огледала на един зловещ паноптикум, вратата към който вече бе отворена за всички, но бях преминал само аз, засега само аз. Бях затворен в безмълвието между криви огледала, в тях се отразяваше всяка подробност на къщата, в която съм се родил, и на двора, така и останал неизброден през годините на детството, за да ги опознавам наново и чрез метафори върху бял лист хартия да ви докажа, че те могат да съществуват и така. Затуй експертите избраха писател, а не физик, който точно би обяснил как този свят бе материализирал колективния, подсъзнателен кошмар на моето човечество. Аз само трябва да потвърдя, че той съществува – редом с нас, едно жестоко обещание. Не знам как се нарича и преградата, която разделя двата свята, пространство или време, фантазия или случайност, но за мен самия това, през което бях преминал, бе огромна леща, която фокусираше тук, сега, страховете и безсъниците на хората от моя град. Възможно е човечеството да е създадо в своята мъчителна история и други светове – безобразни копия на нашия – в моментите, когато милиони са били обземани от една мисъл, от едно чувство, ако се е случвало това досега. Може би тези светове също тлееха или агонизираха всеки в своята кървава епоха,

може би някои бяха надмогнали страховете на неволните си създатели и бяха щастливи светове – може би, но ние първо отворихме пътя към този. Имаше ли минало светът, в който бях гост? Дали го бяхме създали такъв, какъвто го виждах сега, или той се е родил от утробата на страха още преди деня на катастрофата, и е имало хора, живи хора, моите съседи, родителите ми, самият аз, дали е бил дълъг за тях ракетният миг? Навярно времето е застинало от ужас, после е побягнало уплашено, толкова бързо, че вече са изминали стотте години на разрухата, а накрая, задъхано и уморено, отново е забавило ход и спряло, отчаяно от самотата. Да, времето се беше оплело в паяжините из празните стаи, в пружините на спрелите часовници, но някъде то продължаваше своя ход и аз бях решил – за да продължи времето в моя свят, трябва да дойда тук и ако не умра от тъгата на този вътрешен двор, да разкажа. Кой, ако не аз?

Трябва да разкажа за всичко това.

Метафори за тополата. Тя беше вик. Тя беше зелена стрела, забодена в ослепялото око на небето. Чудо на живота сред безбройните чудеса на смъртта наоколо. По високото ѝ стебло чак до третия етаж нямаше зеленина. Тъмната напукана кора носеше белезите на едно мъчително израстване. И чак на третия етаж, достигнала светлата пролука между две къщи, беше избухнала. Зеленият взрив бе разкъсал застоялия въздух, зелени листа, малки зелени знамена тържествуваха над безсилието на мъртвите фасади, зелена младост в стогодишния старчески сън на света. Това беше тополата. Експертите не знаят, че тя е тук. Обаче аз мога да я обясня. В този свят, проекция и творение на страха, тя бе проекция и творение на надеждата. Нейните корени черпеха живот от надеждата в моя свят и това бе добре, защото се досещах – щом тя е тук, зелена и жива, значи оттатък не е докрай пресъхнала надеждата, животът продължава и има за кого да измислям метафори.

Ако не умра от тъгата на този вътрешен двор. Но нима е възможно да оцелея в наситеното със смърт пространство, докато при всяко вдишване дробовете ми изгарят от нажежената самота на това безкрайно място, от задушавашата тишина, а ръцете ми изтръпват при всеки допир до мъртвите вещи.

Не мога да напусна тази мрачна къща, не ми е позволено. Душата ми се скита като привидение край застиналите вещи, а те я дебнат с остри ръбове и бели, пухкави късове от душата ми остават по тях, по стърчащите гвоздеи, по мумифицираните останки от големи стайни

растения, по закачалките в коридорите, но напразно зъзнещата ми душа се опитва да се загърне в изтлелите парцали по тях. Треперя в жегата, обаче дрехите, които докосвам, се разпадат, вратите пред мен рухват и се превръщат в прах, а от шума се разбуждат призраци. Замаяни от стогодишния си сън, те бавно се надигат, ето онзи например е спал на дивана, легнал на страна, обгърнал собствения си скелет. Друг се измъква изпод копринените парцали, които вече не могат да скрият неприличната голота на костите, това е жена, тя е била красива до последния момент и дори може би малко след него, седнала пред потъмнялото огледало и масичката с отдавна изветрели порфюми – какво подходящо място за смърт. Навярно е била красива, питам огледалото, посивяло от сукатата да отразява стогодишната неподвижност на стаята, но в следващия миг съжалявам за своята непредпазливост, защото от стъклото нахлуват отражения, нови призраци, живели или просто надниквали някога в стаята. Знам, знам какво искат, всеки иска късче от душата, местенце в паметта ми, където да разказва за щастливите си дни, за нещастните си дни, за изживените или само пожелани истории...

Затвори вратата, сине, духа, аз още тогава си бях зиморничава, а вече сто години няма кой да затвори вратата. И виж, дрехата ми се е разкъсала и стъклото е разбито – сто години никой не идва да го поправи...

Аз съм Мария, на шестнайсет години, а това е любимото ми стихотворение, ето, в разтворената книга на масата, нарочно я оставих така, знаех, все някога някой трябва да дойде и да разбере, че това е любимото ми стихотворение, само недей да забравяш, че се казвам Мария, поне на шестнайсет години, така и пише на първата страница – на Мария за шестнайсетия ѝ рожден ден...

Моля те, махни снимката. Жестоко е, жал ми е, тя е точно срещу леглото и всяка сутрин първото нещо, което виждах, бе снимката ѝ, тя се усмихваше и денят беше добър, а сега съм скелет в леглото, срам ме е, нима може да се усмихваш на скелет, виж колко е хубава, запомни лицето ѝ, а после махни снимката...

Хей, момче, чакай, чакай да ти разкажа. Ти не знаеш кой съм, откъде да знаеш, а аз бях известен не само в този квартал, да, животът ми беше интересен, виж тези сувенири, от Алжир, каква горещина беше, направо се изпекохме, както през онзи ден, ха-ха... Ти май си се поуплашил. Чакай, стой още пет минути, стой, казвам! Ама че работа, чакаш години наред, може би сто, сам не знаеш колко си чакал и когато накрая пристигнат, нямат време...

Листата на тополата все още са зелени. И тази сутрин.

Но аз не знаех ще бъдат ли зелени вечерта, когато най-сетне завърши поредният безкраен ден, през който времето отново нямаше да ми стигне да изслушам историите на този дом, а колко къщи имаше още на тази улица и колко улици в този град. Триста години не биха ми стигнали, а според експертите аз имах дни, може би три, може би сто, неопределен брой дни, които да прекарам в прашните стаи и из мрачните коридори, преди да мога да си тръгна. И само тук, това беше последната им предпазлива дума, когато ме изпращаха – за призраците тези дни бяха нищожно малко, а за мен прекалено дълги, бяхме сбъркали, невъзможно е човек да издържи неопределен брой дни тук. Още в началото – кога бе началото? – се разболях.

Махнете слънцето! За бога, махнете слънцето! Горещо е. Пищя от самота. Няма ли кой да чуе?

Нещо е станало с времето, или с машините, които ме прехвърлиха тук, или може би нещо е станало с моя свят; от момента, когато легнах от слабост, нещо е станало. Според часовника на ръката ми оттогава са изминали няколко дни. Вече дни слънцето не помръдва, увиснало ниско над отсрещния покрив.

Не виждам тополата. От леглото не мога да видя жива ли е или умира под безпощадното слънце. Жива ли е надеждата в моя свят, моята надежа. Няма ли вятър да донесе поне едно зелено листо?

Какво каза онзи дебелия, от експертите, преди да замина? Трябвало е да го слушам по-внимателно, обаче те всичките толкова си приличаха. Май беше „Избрахме ви, защото повярвахте.“ Вярата ми, че този свят съществува. И че ще мога да преброя късче от него – където съм се родил – били нужни, за да могат машините да ме „проектират“ тук, обаче по същия начин сломената вяра можела да попречи на обратния преход. Отчаян и пленник завинаги от тази страна. Да можех да им отговоря само с няколко думи.

Няма вятър. Само слънцето. Колкото пъти се събуждам или идвам в съзнание, то е все там, сякаш някой го е залепил върху безцветното небе, като че ли са пробили червена рана в очите ми, кръвя, всичката ми кръв ще изтече, толкова е горещо, Господи, мила моя, може ли един залез да продължава толкова дни!

А може би тъй трябва да бъде. Аз оставам отсам в болестта, сред

разрухата. Няма нужда, няма никаква нужда, не – не бива само заради туй, че съм нещо като писател, да ви доказвам, че този свят съществува. Да преливам излишъка от отчаяние към вас. Защо са ви моите призраци и моето вечно залазващо слънце. Не ща да гледам. С дясната ръка ще напипам кутията с лекарства на масичката до леглото, това шишенце има особена форма, има и етикет с предупреждаващ знак, но няма да гледам, първо да се справя със запушалката, тъй ще е по-бързо, ето така, сега мога да отворя очи...

Няма го. Само стройният силует на тополата на светлия фон на небето. Тополата е зелена, слънцето го няма. Звук? Наистина – звук – стъкълцето с таблетките се удря о пода.

Обаче тополата всъщност беше в другия край на двора. Аз измислям тополи. И невъзможни надежди. И как се връщам, за да обясня на дебелия – сбъркахме за човешките сили. Не пред вездесъщата смърт, а заради горещината. Смотата не е речниково понятие, а е неизбродимата тишина в една стая. Пътят нанякъде и назад през вратите, вечно отворени, е предълъг и няма никакъв смисъл. По-добре е в леглото. Ако ме върнат, ще трябва да чуят и тази част от историята. Струва ли си, май е по-добре все пак да остана в леглото. И е по-лесно.

Да разглеждам напукания таван. Имам време, аз съм първият, нямам нищо освен време, първият, тръгнал по бялата карта, поне аз не виждам никого в цялата география, ерго имам право да дам имена на реките. Ето тази прилича на Амазонка, а другата е Марица. Над мен Амазонка се влива в Марица. Но са пресъхнали. Като на карта. Струва ли си да пътувам назад заради тези открития? Та това е само таван, обаче тази пукнатина не прилича на нищо познато и я наричам Мария, тя е на шестнайсет години, дали пък Мария не ще ме спаси. Или тополата, която расте край реката. Защото съм последният, отворил книгата със стихотворения, която някой й е подарил, и когато него го няма, когато нея я няма, няма значение добри ли са стиховете, аз съм длъжен да знам наизуст поне няколко реда от нечий живот. Обаче това мога и тук. А може би не измислям тополи, може би има такова дърво и то трябва да бъде край прозореца и над реката. Как да знам? Да опитам да му се помоля – топола, върнете ме, обещавам повече да не измислям метафори, тихо да помня стиховете, и най-важното – да им кажа: тополата някак израсна пред моя прозорец, добре е да знаете за тополата, затуй ме върнете, защото тук е ужасно горещо, но си струва да знаете, че тя е отвън, до

прозореца ми. Как да знам? Какви доказателства да поискам, като просто не ми стига вяра? Дали трябва да се изправя, да гледам двора, да разсъждавам как така – беше в най-далечния ъгъл, а сетне закри слънцето. Да рискувам да отворя прозореца и да докосна листата? Или ще е достатъчно само да извърна глава и да видя зелено.

КРАЙ

© 1988 Велко Милоев

Източник: <http://sfbg.us>

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1668>]